

Једна од најважнијих законодавних акција у Србији, на којој су у разним периодима били ангажовани најистакнутији културни и научни посленици, представљала је не само инструмент који је добро користио у раду судова већ је она одиграла и значајну улогу у развоју научне правне мисли у Србији у другој половини деветнаестог и током двадесетог века. Аутор је синтетички и веома документовано и прегледно изложио историјат ове значајне кодификације у Србији, тако да је његов рад несумњиво користан допринос изучавању одговарајућих појединости и детаља, али свакако на одређени начин и целине, тако да то представља корак даље ка једном потпунијем и систематскијем делу о самом Законику из 1844. године.

Др Бурица Крстић

Ромулус Вулканеску: ПРАВНА ЕТНОЛОГИЈА (Romulus Vulcănescu, Ethnologie juridică, București, 1970, pp. 339)

Аутор на почетку излаже садржину, методологију и проблематику правне етнологије као дисциплине карактеристичне за развој румунске културе током двадесетог века. Том приликом он даје прву синтезу једног полиморфног система румунског обичајног права и идеје народа о правди, документујући своје закључке грабом са терена и из архива, коју је, углавном, сам сакупио.

После увода, у коме је реч о сродним дисциплинама, као што су правна географија, правна антропологија, правна социологија и правни фолклор, аутор испитује порекло система обичајног права и концепције о народној правди која је, у својој основи, из префеудалног периода. Предмет истраживања јесу сви облици докумената (сеоски правни акти, остаци правних обичаја староседелаца и суседних народа, стари текстови румунских закона итд.

Земаљски обичаји делили су становнике села на различите класе и аутор анализира ту поделу са друштвено-економског гледишта. Односи између становника били су у префеудално доба регулисани ритуалима и правним емпиризмом, док су кућним односима владала неписана правила, односно обичаји о кућној подели рада, морални обичаји, обичаји брачних и погребних ритуала, обичаји при одевању и сл. „Право“ села обухватао је, дакле, све оне видове друштвеног живота који су касније измицали директном законодавном регулацији у правно-техничком смислу.

Аграрни правни обичаји су раширени у румунском народу а и у енклавама Румуна ван земље. Обичајне правне установе налазе се у пословицама, у традицији, у узусима и пракси фиксираним у службеним документима локалних канцеларија, као и у извесним правним нормама. У основи тог система обичајног права налазе се неки принципи створени путем вековног искуства. Као комплементарна, постоји и грана пасторалног обичајног права и његове принципе аутор подробно анализира, задржавајући се на питањима сродничких односа, отуђивања пашњака и стоке, продаје сточарских производа, колективне одговорности и процеса трансформације пасторалне сеоске заједнице. Стваралачка моћ румунског народа у области права испољила се нарочито у овој грани обичајног права.

Аутор анализира и народну антропо-ономастику, како би одредио начине нормирања грађанског стања, друштвеног положаја појединаца у сеоској заједници, правну способност итд.

Пажњу читаоца привлачи и изучавање народних правних ознака, које је аутор окарактерисао као контроверзни проблем правне етнологије. Овај проблем посебно је осветљен у историјско-културној карпатско-балканској области. Поменути знаци играли су, наиме, значајну улогу у економском и културном животу аутономних заједница, а нарочито у етногенези Рү-

муна. Сви ти знаци имали су вишефункционални и поливалентни карактер и употребљавани су за различите активности и друштвене и културне односе. Систем фигуративног обележавања путем ознака, иконографија и графике био је у прошлости, прећутно или званично, признат као документациони инструмент једног обичајноправног режима интегрисаног у опште обичаје земље.

Поглавље о одговорности у домену магијске и емпиријске медицине представља занимљиви први покушај обраде проблема ове врсте у румунској специјалистичкој литератури. Са претварањем магијске медицине у емпиријску, долази и до промене у правима и обавезама лечника.

Такође, посебно поглавље од значаја за проучавање структуре румунског обичајног права, односи се на решавање спорова у области народних игара и забава.

У најразвијенијем поглављу реч је о типовима сеоског правосуђа, о сложеној структури управног организма села — сеоског савета или савета стараци, и о сеоској легислативи коју је тај савет стварао. На основу први пут прикупљеног материјала произлази да се сеоски савет делио на три групе, а према добу старости чланова. Најстарији чланови изрицали су пресуде, док је савет најмлађих био нека врста извршног органа. Средњу групу сачињавали су чланови у зрелом добу и њихова надлежност односила се на суђење у одређеним професијама. Посебно су анализиране пресуде сточара које су се разликовале од осталих и по поступку доношења. У поменутом поступку аутор објашњава старо обичајно процесно право у румунским областима.

У последњем поглављу реч је о јурисдикцији младих код које се разликују две врсте пресуда — оне које се доносе од случаја до случаја и оне које се изричу једном годишње, обично на велики празник и чији је карактер био церемонијалан.

Правна етнологија, онако како ју је изнео аутор, изражава се тек општом синтезом у којој се кондензују сви парцијални закључци до којих се дошло у изложеним поглављима књиге.

Рад садржи одговарајућу документацију, индекс појмова и аутора, као и селективну библиографију.

Б. Крстић

Robert A. Liston: DISSENT IN AMERICA. New York. 1971. Стр. 151.

Име аутора Листона је нашој читалачкој јавности релативно непознато. Међутим, америчкој јавности се некадашњи новинар представио делима која су углавном третирали урбану проблематику и ропство у Америци. Профил аутора (дипломирао је историју и политичке науке) више је него његова професија диктирао избор тема не само претходних већ и ове књиге. У делу »Dissent in America« учинен је покушај да се насупрот традиционалном тумачењу и схватању појма одвојеног мишљења, и неслагања уопште (дисент), открију паралеле ове установе у области религије и понашања религиозних људи, у расним релацијама, периодима економских криза, неким другим тренутним ситуацијама или дугорочним стањима.

У уводу свог излагања аутор већ наглашава одсуство тежње за давањем потпуне историје дисента у Америци. Он га испитује углавном у истој земљи, данас, иако то не значи да је занемарио питање какав је данашњи у односу на некадашњи дисент, или да је на то питање избегао одговор. Незадовољство аутора значењем које популарни речник даје дисенту (као неслагању или разлици у мишљењу) ипак је примарно. За њега је дисент специфичнији и обухвата нешто више од једноставне неслагласности. Покушају аутора да те особености открије не може се приговорити, већ само резултатима до којих је дошао. Усмеривши истраживање правилно на